

2014

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО – ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ «НАУКОВИЙ ФОРУМ:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ТА
СУСПІЛЬНИХ НАУК»**

Центр
Науково-
Практичних
Студій

Київ - 2014

Центр Науково – Практичних Студій

**Міжнародна науково – практична конференція
«Науковий форум: актуальні питання гуманітарних та суспільних наук»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
Міжнародної науково - практичної конференції
(м.Київ, Україна, 23 травня 2014 р.)**

Центр Научно – Практических Студий

**Международная научно - практическая конференция
«Научный форум: актуальные вопросы гуманитарных и общественных наук»**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
Международной научно - практической конференции
(г.Киев, Украина, 23 мая 2014 г.)**

Київ - 2014

УДК 7/9+3](082)

ББК 6/8я431

Н34

Науковий форум: актуальні питання гуманітарних та суспільних наук. Збірник матеріалів Міжнародної науково – практичної конференції (м.Київ, Україна, 23 травня 2014р.). – Центр Науково – Практичних Студій, 2014. - 130с.

У збірнику містяться статті (тези доповідей), подані на Міжнародну науково - практичну конференцію «Науковий форум: актуальні питання гуманітарних та суспільних наук». Присвячено теоретичним та практичним аспектам гуманітарних та суспільних наук.

Збірник розрахований на учасників конференції, а також вчених, викладачів, аспірантів, студентів та інших фахівців, які цікавляться та здійснюють дослідження в галузі гуманітарних та суспільних наук.

Усі матеріали друкуються в авторській редакції.

Центр Науково – Практичних Студій не завжди поділяє погляди авторів (учасників) конференції, викладені у цьому збірнику, та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

Научный форум: актуальные вопросы гуманитарных и общественных наук. Сборник материалов Международной научно - практической конференции (г.Киев, Украина, 23 мая 2014г.). – Центр Научно - Практических Студий, 2014. – 130с.

В сборнике содержатся статьи (тезисы докладов), поданные на Международную научно-практическую конференцию «Научный форум: актуальные вопросы гуманитарных и общественных наук». Посвящено теоретическим и практическим аспектам гуманитарных и общественных наук.

Сборник рассчитан на участников конференции, а также ученых, преподавателей, аспирантов, студентов и других экспертов, которые интересуются и проводят исследования в сфере гуманитарных и общественных наук.

Все материалы печатаются в авторской редакции.

Центр Научно - Практических Студий не всегда разделяет взгляды авторов (участников) конференции, изложенные в этом сборнике, и не несет ответственности за содержание материалов, представленных авторами для публикации.

Казимір Тетмаєр – Михайло Драй-Хмара
(Діалог талантів з-під лещат цензури)

*Черіпко Сергій Іванович,
старший викладач кафедри базових і спеціальних дисциплін Інституту
доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету,
м. Київ*

Ключові слова: польський, загальноєвропейський, аналіз, критика, ідеологія, дуалізм, цензура, еволюція, бездогматизм, ідеалізм, містицизм, психологічний, багатожанровий, поезія, проза.

Резюме. В статті вперше розглянуто літературознавчий аналіз геніального польського поета-модерніста й прозаїка кінця ХІХ – початку ХХ ст. Казиміра Тетмаєра українським поетом і вченим Михайлом Драй-Хмарою. Еволюцію творчості Тетмаєра критик розглядає на широкому тлі загальноєвропейської культури. З'ясовано, як витончений аналіз критик вимушений здійснювати з увагою на ідеологічну цензуру.

Михайло Панасович Драй-Хмара – яскравий представник українського ренесансу 20-30-х років ХХ століття – незаслужено мало знаний в історії світової культури. Вчений-славіст, літературознавець, перекладач, знавець 19 мов, поет, М. Драй-Хмара помер від виснаження на сороковому році життя, замучений у таборах ГУЛагу. Відомий переважно від недавнього часу як поет і перекладач стараннями дружини й дочки, яким вдалося емігрувати за кордон, врятувати, зберегти й вивезти частину спадщини М. Драй-Хмари. Решта пропала без сліду в архівах НКВД після конфіскації й розкрадення майна. Без сліду зник рукопис (700 сторінок) перекладу «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі, зберегти який дуже просив в'язень у листах із таборів. Дещо було опубліковане ще за життя М. Драй-Хмари (наукові дослідження зі славістики й літературознавства, статті, розвідки, вірші та переклади), а згодом, упорядковане дочкою, Оксаною Ашер, на еміграції. Перевидана в 2002 році, спадщина з різних причин ще не стала об'єктом наукових досліджень, хоча не втратила й сьогодні актуальності, незважаючи на наявність вимушених «поклонів» у бік недремного ока ідеологічної цензури. Одним із перших звернув увагу М. Драй-Хмара на потребу поглиблення наукового й творчого діалогу з польською культурою, зауважуючи: «Досить приглянутися до Польщі й до Польського культурного життя, щоб переконатися в тому, що не вивчати

польської мови, літератури, етнографії та історії – це недозволена помилка» [3;299].

Мета даної статті – дослідити працю М. Драй-Хмари «Творчий шлях Казимира Тетмаєра» в світлі тогочасної парадигми та наукових стратегій сучасності в контексті діалогу польсько-української культури. Новаторські для свого часу, вони засвідчують високу культуру наукової думки, належний рівень аналітичних методик, не втратили тому значення й до сьогодні.

М. Драй-Хмара як славіст і педагог, людина високої культури й ерудиції, був уже замолоду відомий у науковому світі. Учень В. Перетца, О. Шахматова, І. Бодуена-де-Куртене, співробітник І. Огієнка, Л. Білецького, згодом М. Грушевського, А. Кримського, співробітник славістичних комісій, широко обізнаний із світовою культурою, розумів і проектував шляхи взаємодії з нею культури української, зокрема через славістику й хужлжню літературу. За його лекціями зі слов'янізму, прочитаними в Кам'янець-Подільському університеті, студенти склали й видали вже в 1920 році підручник «Слов'янознавство».

1929 року в газеті «Пролетарська правда (№295) вийшла стаття-рецензія «Проблеми сучасної славістики» (З приводу статті Р. Якобсона «Über die heutigen Voraussetzungen der russischen Slavistik»). В ній стисло, але й ґрунтовно подає М.Драй-Хмара бачення стану й шляхи розвитку славістики в Україні, підкреслює нагальну потребу її інтенсифікації. Вчений зауважує, що на Слов'янському Сході ця наука не має ні певної системи, ні методологічних принципів, нічого ґрунтового, бо стара російська наука, розвиваючи специфічно російські ідеалістичні тенденції, вороже ставилася до західноєвропейського позитивізму. В сучасній йому Україні відзначає М.Драй-Хмара байдужість до сусідніх слов'янських народів. Славістична наука завмерла зовсім. Слов'янських дисциплін немає в жодному науковому закладі. В Академії наук немає комісії, яка досліджувала б культурне життя західних та південних слов'ян. «Існує велика потреба ширше охопити слов'янський світ, вивчати мови, літератури, етнографію та історію не тільки з генетичного, але й з функціонального погляду» [4;298], – підкреслював М. Драй-Хмара.

Стаття засвідчує широту поглядів ученого, глибоке знання предмету розмови, розуміння сучасних потреб і бачення перспективних завдань. Незважаючи на ситуативно необхідні висловлювання сентенцій на зразок твердження про буйний розвиток радянської культури, про марксистське її спрямування на відміну від архаїзму та еkleктизму закордонних учених, стаття глибоко аналітична, а головні позиції вченого актуальні до сьогодні. Зокрема думки про згуртування наукових сил для праці на слов'янській ниві, систематичне видавання перекладної белетристики, налагодження щільного зв'язку української науки й літератури з культурою західних слов'ян, загалом ширше охоплення слов'янського світу. Особливим було ставлення вченого й митця до польської культури.

Зумовлені такі інспірації декількома факторами, зокрема й особистого характеру. Дружина вченого Ніні Длугопольська походженням зі старого шляхетського роду. Глибокі знання польської культури виявив М. Драй-Хмара, керуючи кафедрою загального мовознавства в Польському педагогічному інституті. Не випадково під час арешту М. Драй-Хмарі інкримінували уявну належність до терористичної організації, пов'язаною зокрема з Польщею. Зрештою, мав особливі симпатії як митець до естетичних феноменів, пов'язаних із новітніми пошуками західноєвропейськими митцями форм для вираження психології почуттів розкованих, не залежних від впливу суспільних віянь, зокрема Маллярме, Стрінберга, Д'Аннунціо та інших митців, «у творчості яких, за висловом М. Жулинського, – «вирував емоційно бурхливий дух естетичного новаторства, спровокований внутрішньою бунтівливістю, пориванням зламати традиційні форми і вирватися на широкий простір повсякчасного дерзання і самовідкриття» [5;12].

Серед таких митців одним із найкращих вважав М. Драй-Хмара Казимира Тетмаєра, присвятивши йому ґрунтовну літературну розвідку «Творчий шлях Казимира Тетмаєра». Вперше надруковано працю як вступну статтю до збірки вибраних поезій Тетмаєра в українських перекладах «На скелястім Підгір'ю», виданої 1930 року у видавництві «Книгоспілка».

Перше знайомство з цією працею засвідчує високу філологічну наукову культуру, глибоке знання й розуміння спадщини К. Тетмаєра, творче її осмислення й талановиту інтерпретацію, широке теоретико-літературне підґрунтя. Творчість К. Тетмаєра вчений розглядає в континуумі й на тлі еволюції польської та західноєвропейської літератури, літературної критики, подаючи її ґрунтовний аналіз. Містить також розвідка тонкий генетико-психологічний портрет творчих інспірацій Тетмаєра, індивідуальної естетики його поезії й прози, простежує інваріанти та еволюцію мотивів, жанрові особливості. Казиміра Тетмаєра вважає дослідник одним із найталановитіших європейських поетів кінця ХІХ початку ХХ століття, очільника польських ліриків, видатного співця любовних настроїв.

Стаття має витончено чітку й прозору, логічно витриману структуру. Кожен із одинадцяти розділів розкриває певну сторінку багатогранного творчого розмаїття К. Тетмаєра, проаналізованого критиком із витонченим розумінням почуттів, настроїв поета, його шукань, знахідок, помилок і розчарувань. Все це постає на тлі складної сув'язі тогочасних ідеологій, зв'язків і протистоянь естетичних течій і напрямів, помічене тонким власним розумінням психології митця та його естетичних інспірацій. Аналіз творчості Казиміра Тетмаєра здійснено з урахуванням її головних формально-естетичних ознак та широкої жанрової шкали.

Як передмова до збірки творів Тетмаєра стаття має всі функціональні ознаки такого роду праці. Автор стисло характеризує тогочасне ідейно-естетичне тло, подає штрихи до біографії, перелік головних творів, здійснює їх аналіз. Одночасно за змістом і характером ця праця – ґрунтовне наукове монографічне дослідження творчості Казиміра Тетмаєра. Критик зумів охопити головне й стисло подати в повному обсязі. Творчий портрет митця написаний не тільки з адекватно талановитих естетичних позицій критика, але й перейнятий чуттям любові до майстра, близького за духом, чуттям захоплення мистецьким генієм Тетмаєра.

З одинадцяти розділів постає життєвий шлях і поле духовних злетів та борінь поета й прозаїка, ґрунтовний рецептивний джерельний аналіз у

всеєвропейському континуумі, простежена творча еволюція поета й прозаїка, досліджено мотиви та схарактеризована індивідуальна оригінальна естетика митця. І хоч критик в приписові декларує, що «шляхетська генеалогія Тетмаєра нас не цікавить» [4;263], однак саме крізь призму психології аристократа аналізує характер поетичного мислення, творчі інспірації та естетичні стратегії Казимира Тетмаєра.

Мистецький портрет Тетмаєра в оцінках М. Драй-Хмари змальований на тлі літературної дискусії між представниками «Młodej Polski» як новітньої течії, як групувалася навколо «Zucia», відкритого для всіх прогресивних європейських митців. М. Драй-Хмара підкреслює виняткову для тої доби роль часопису з його програмами індивідуальності, «відкритої душі», притомності разом із всеєвропейськими взаємозв'язками. Симпатії М. Драй-Хмари виявляє його оцінка протилежної течії – утилітаризму – виражена думкою про те, що її представники-критики «дивилися на літературу, як куховарка на город» [4;260]. К. Тетмаєра вважає М. Драй-Хмара найяскравішим представником новітньої прогресивної течії.

Перелік учасників дискусії, як і аналіз різновекторних критичних досліджень про Тетмаєра, ще раз засвідчує ґрунтовну обізнаність із загальноєвропейським історико-ідеологічним та теоретико-естетичним простором. М. Драй-Хмара розкриває різнополярні за характером думки про творчість К. Тетмаєра, оригінальний талант якого привернув широку увагу критиків та відомих митців, а індивідуальність, свобода від впливів інспірувала бажання зрозуміти його й оцінити в світлі власних сугестій та рецепцій. «Королем польського модернізму» називав Тетмаєра Фельдман Брюкнер – «виразником душі декадентської генерації», для Дембіцького це був «останній великий поет польського трагізму» (Дембіцький). «Індивідуаліст (Лорентович), «ідеаліст» (Леся Українка), «спутаний орел» (Жулавський), «заплаканий кентавр» (Вольський), для декого він був песиміст, співець еротизму, а для загалу – однозначно – «талант, світовий поет». М.Драй-Хмара тлумачить такі розбіжності дещо з вимушено заангажованої позиції, пояснюючи їх «відсутністю певного світогляду поета». Відсутністю зв'язку з суспільними

інтересами «широких трудящих мас». Він бачить у творчості Тетмаєра суб'єктивізм, бездогматизм, уявну нездатність до творчої синтези. «Тільки відсутністю громадського ідеалу можна пояснити ті хитання без кінця й без краю, в яких заплутався Тетмаєр, що ніколи не міг стати вище власного «я» [4;265]. М.Драй-Хмара в дусі тогочасної ідеології називає бездогматизм аморальним міщанським індивідуалізмом, «що, як відомо», ніколи не мав під собою ніякого ґрунту» [4;265]. Однак у цьому ряду ж висловлює більш точне й тонке й точне об'єктивне означення: «Тетмаєр усім єством своїм належав до тієї польської генерації, що вмiла тільки мріяти, але зовсім не вмiла жити» [4;265].

Формулюючи генезу творчості К. Тетмаєра, М. Драй-Хмара слушно підсумовує, що він постав на руїнах розбитих надій романтичної молодості польської літератури, в добу утвердження позитивізму. Одверто служити вільному мистецтву не наважувався ніхто. «Тоді вперше забриніла Тетмаєрова пісня, що не визнавала жодних гасел, крім краси. Від доби великих романтиків не чути було в польській літературі такої пісні. Разом з Асником і Конопніцькою, Тетмаєр повернув польській поезії її колишній маєстат» [4;262]. Власне, цей висновок декларує не тільки справжні оцінки критиком творчості улюбленого поета, але й захоплення його генієм, яке змушений був прикривати М. Драй-Хмара задля того, щоб стаття побачила світ, а Україна познайомила з великим польським поетом.

Такий дуалізм, ідеологічні «поклони» найбільше явлені в центральних (III-IV) розділах праці, присвячених аналізу поетичного доробку К. Тетмаєра. З'ясовано його генезу, еволюцію тем, розмаїття мотивів, настроїв, рух естетичних стратегій тощо. Незважаючи на складність позиції критика щодо вибору й вияву своєї справжньої теоретико-естетичної платформи, що порушувало цілісну гармонію рецензії, заважало вияву повної духовної єдності критика з генієм майстра, ця духовна єдність відчутна, проступаючи раз-по-раз, вступаючи в протиріччя з приписовою ідеологічною платформою тогочасної підрадянської критики. Час від часу критик «співає» їй дифирамби саме аналізуючи ранню творчість К. Тетмаєра, в університетських віршах якого, на

думку критика, «є ще віра в життя й бажання боротися за громадські ідеали /.../. Тетмаєр закликає о боротьби з темрявою й пересудами в ім'я волі, рівності й братерства» [4;264]. Він, на думку критика, виявив себе як борець за громадські ідеали, що ладен змагатися за соціальне та національне визволення польського народу. Проте далі, вважає М. Драй-Хмара, місце суспільних, громадських ідеалів заступають особисті, власні, індивідуальні. Поет падає під тягарем страждань, від нездійсненності власних мрій і бажань.

Окресливши в такому двоїстому дусі уявну ідеологічну еволюцію Тетмаєра, критик підсумовує так само несподіваним пасажем, вочевидь знову для цензури: «У своїй багатій творчості Тетмаєр краще, ніж хто інший, відбив занепад польської думки 90-х років, коли суспільність і наука збанкрутували, коли «варшавський позитивізм» обернувся на бездогматизм, а художник не мав ні ясної мети, ні засобів для своєї творчості» [4;264]. Такі вимушені пасажі як інородне тіло на тлі витонченого багатства наукової думки зустрічатимуться й надалі в розвідці, супроводжуючи захоплену розмову таланту з талантом, сковуючи крила. Але крізь ці лещата вповодж розмови проступає щире захоплення М. Драй-Хмари генієм К. Тетмаєра, здатність до сугестії, що єдина здатна забезпечити проникнення в глибину поетичної думки й естетичних відчуттів. Віддавши, таким чином, «кесарево кесареві», М. Драй-Хмара в наступних розділах розгортає тонкий і багатий аналіз творчості К.Тетмаєра, геніального, на його погляд, митця, все рідше демонструючи обережні «поклони» в сторону недремного ока соціалістичної цензури.

В багатому семантико-настрійовому потоці лірики Казиміра Тетмаєра з її калейдоскопічними відтінками Михайло Драй-Хмара виділяє три головних мотиви: кохання (еротика), песимізм (філософська лірика), природа (татранська лірика). Розгляде ці мотиви критик крізь призму поетової душі. Тому складають вони гармонійну з нею сув'язь, у фокусі якої постає ліричний герой з усім багатством щирих живих почувань радості, екстази чи розпачу, смутку й безнадії, врешті песимізму й страждань, які печуть душу, пересичену буйством почуттів, надто еротичних, поет за цілющими ліками припадає до лона укоханих Татр. Але повної відради не знаходить і там. Ранить витончено-

делікатну душу митця грубість реалій, міщанська тупість почувань широкої верстви суспільства.

Такою в найзагальніших рисах постає в рецепції М. Драй-Хмари настроєва шкала ліричного героя Тетмаєрового поетичного світу. У любовно-еротичних віршах бачить критик вимріяне царство кохання, де кипить і буяє всіма кольорами влита в нього поетом кров. Безоглядні почування складають основу витонченого слова в інтимній ліриці Тетмаєра. Вони живі й такі наповнені, що, на думку М. Драй-Хмари, репрезентують цілу тогочасну епоху, так звану добу почуття в польській поезії. Одночасно виснажують поета, викликають пересит, а за ним нудьгу.

Melancholija, tęsknota, smutek, zniechęcenie
Są trescą mojej duczy... Z skryzd'y z'amanemi
Mysl ma zamiast powietrzne przerzynać berdenie,
W'oczy są, jak zbarczone żórawie po ziemi...¹

Між «Hymnom do miłości» і «Hymnom do nirwany», оргіазмом і буддизмом – безмежне поле бурхливих пристрастей, тілесних насолод до повної виснаженості, що звучить у вірші «До смерті». В такому вирі губляться, на думку Драй-Хмари, життєві орієнтири, виникають розпачливі риторичні «лементи»: «Wie co?!» W co wierzyc I w kogo? («Kwestija polska»). Розпач і безнадія породжують часом навіть блюзнірство, як у вірші «Пробудження Єгови». Любовна омана збудила смуток бездонний, безмежний бажання («Jak dziwnie smutnie...», «Do snu», «Zasnac już», «W nosy»).

Передчуття смерті в'ялить радість кохання, поглиблюється песимізм. Хід історії видається поетові зміною форм зла, й це породжує ненависть до людей («Credo» , «Prometeusz»). Залишається єдина твердиня, куди вони не мають доступу – поезія, якій співає славу Тетмаєр, бо життя, на його думку, нічого не варте. Звідси містицизм, у який все більше заглиблюється митець, а мотиви самотності й життєвої резигнації до кінця життя стають головними в його поезії. Поет стає співцем горя й страждань. Перехід до містичної екстази,

¹ Меланхолія, туга, смуток, знеохочення – це зміст моєї душі... З поламаними крилами думка моя, замість того, щоб перетинати повітряні безодні, волочиться по землі, як приборкані журавлі.

бажання підкорити свою волю найвищій волі, а дух – найвищому духу, які звучать у циклах «Dusza» й «Milczenie»? вважає критик закономірним. В цьому, на його думку, схожий К. Тетмаєр на інших західноєвропейських декадентів. «Далі йти нікуди», – виражає своє до них ставлення в дусі під радянської ідеології М.Драй-Хмара. Однак на тлі такого висновку розгортає глибокий аналіз мотивів природи в творчості К. Тетмаєра.

Критик підкреслює особливе ставлення поета до природи, єднання з якою багатьма оригінальними образами проходить одним із головних мотивів його творчості, супроводжує його мінливі настрої, час від часу виражаючись прекрасною пейзажною лірикою. Тільки в єднанні з нею можна досягнути гармонії душі – така головна думка є в ній наскрізною.

Свій аналіз поезії К. Тетмаєра М. Драй-Хмара супроводжує сталою домінантою захоплення естетикою славетного митця, оригінальною й вишуканою. Це захоплення не можуть затінити навіть вимушені поклони в сторону приписової ідеології. Критик називає К. Тетмаєра «світовим талантом», навіть «королем поетів», відзначає багатство ритмів, широку жанрову шкалу, оригінальність образів, звертає увагу на найрідкісніші й найскладніші художні форми Тетмаєрової лірики, як і деяку недбалість щодо форм, «яку може дозволити собі тільки великий художник. Проте ідея, ритм, рима, строфічна будова, евфонічні засоби – все це поєднано в К. Тетмаєра надзвичайно гармонійно... Образи у Тетмаєра п л а с т и ч н і (розр. М.Д.-Х.): звуки, рух, почуття, абстракції – все це набуває у нього живих, яскравих барв. Образ ніколи не ілюструє думки, бо поет мислить образами» [4;271].

Зауважимо, що ця з ознак індивідуального стилю К. Тетмаєра, як і особлива, «нечувана» музичність, настроєність властива й поезії самого Михайла Драй-Хмари, тому така близька йому й у поезії польського генія. «Коли зливаються до купи ці два елементи, пластичний і музичний, тоді маємо справжні шедеври», – підсумовує критик оцінку поетики К. Тетмаєра [4;271].

Останні глави статті присвятив М. Драй-Хмара прозовому доробкові Казимира Тетмаєра, насамперед серії оповідань «Na skalnem Podhalu», більше, ніж поезії митця, знаній в тогочасному літературному світі України.

В питоному для критика стилі М. Драй-Хмара насамперед кількома штрихами окреслює головні позиції того, що вніс у польську культуру своєю прозою Тетмаєр, що виріс і виховався серед підгорян. Він «перший відтворив їхній світ у всій його незайманій свіжості й оригінальності», підійшов ближче до людей, «в душі яких були невичерпні скарби поезії... « Na skalnem Podhalu» – це ціла епопея Підгір'я, де поет спромігся відтворити всі монументальні риси підгорянського життя» [4; 272]. Співець почуттєвого кохання перетворився раптом на Гомера величного життя Татрів, «куди завжди, мов ранений орел, одлітав поет, щоб гоїти та свої рани. Вони повертали йому сили, давали змогу летіти далі...він знову відчував у собі міць і натхнення, творив потужні епічні образи, достойні краси татранських гір та їх первісних, гомеричних мешканців» [4; 272], –писав М. Драй-Хмара. Мав, зауважує критик, якусь особливу, майже містичну потугу любові до Татрів. Відкрив ту їх красу, якою пишався край до наступу цивілізації, якій не підкорялися татранці, нездатні жити за унормованими суспільством законами.

Драй-Хмара аналізує типи горян зі своєрідним замилюванням, водночас зазначаючи, що це світ прадавньої Польщі, первісних вільних її мешканців, яких частково вилонив Тетмаєр з оточення, серед якого виріс, частково витворив силою художньої уяви, подарувавши їм ті риси, які підсвідомо хотів би бачити письменник у польському сьогоденні. У оповіданнях Тетмаєра, – зазначає М. Драй-Хмара, –«маємо не теперішніх підгорян, цивілізованих і здеморалізованих від мешканців долин, а колишніх, стародавніх, так би мовити, передісторичних. Інстинкт скерував поета якраз у бік минулого, щоб воскресити у пісні те, що перестало існувати в житті» [4; 272]. Тетмаєр ніби створив у польській літературі нову людську породу. Це селяни з верховин, з твердими характерами, власною волею, гідністю й етикою. Це розбійники, мисливці, газди, югаси, що б'ються з ведмедями. Вони піддаються пристрастям, інстинктам, в них буяє життєва сила дикої первісної природи.

Це гірські орли, підсумовує Драй-Хмара загальну характеристику літературних типів Тетмаєрових оповідань. Це Войтек Хронек, який убивши Валенцака й Касю, п'є, танцює, а далі сам віддає себе в руки жандармів («Як

схоплено Войтка Хронца. Це Собусь, який заморозив рідну матір («Материнське серце»). Десять розбійницьких за мораллю приказок Бартка Гроніківського знають усі в околиці. Вони, як Франек Селіга, торгуються з Богом, вимагаючи своїх потреб, а не одержавши бажаного, вдаються до дрібної помсти. Герой оповідання «Як Юзек Смась їздив сповідатися» їде до священника в новій одежі, з пістолем за поясом та в супроводі веселих музик.

Михайло Драй-Хмара окреслює основні теми новел: розбійництво, кохання, природа, соціальні проблеми. Останні, зауважує критик, майже не зустрічаються в оповіданнях Тетмаєра. Герої новел керуються виключно власними безоглядними пристрастями. Христка з однойменної новели випекла своїй суперниці очі. Три сестри-розбійниці в оповідання «Орлиці» борються за зв'язаного смертника, щоб задовольнити природну жагу. Собек Яворцаж сам з гонору віддається в руки поліції, щоб потім із тої ж причини кинутися з вікна в'язниці («Який гонор мав Собек Яворцаж»). Одночасно ці діти природи зворушливо її люблять, здатні на по-своєму шляхетні вчинки.

Окремо зауважує М.Драй-Хмара, що М.Тетмаєр послуговується в діалогах героїв татранською говіркою, яку знав блискуче, відкрив її для Польщі, трактував своє відкриття як річ дуже поважну, незважаючи на критиків та читацький загаль. Також у статті Михайло Драй-Хмара подає стислий аналіз романів К.Тетмаєра «Otczyna», «Panna Mary», «Zatrascenie», «Gra fal», «Krucy Fndrzej», «Koniec eropei». Заперечує часом при цьому думку польської критики про малу вартість окремих із них, зокрема роману «Koniec eropei».

Блискучий, глибоко науковий літературознавчий аналіз творчості Казимира Тетмаєра, Драй-Хмара закінчує несподіваними для попереднього викладу двозначними висновками, де, повторюючи сказане про роль письменника в польській і світовій літературі, висловлює інвективи про те, що він і прихильники чистого мистецтва «стояли осторонь від соціального життя, не цікавилися ним і не брали з нього матеріалу для своєї творчості» [4;280], чим гальмували процес класової боротьби й розкладали соціальну психіку. Твори Тетмаєра, пише критик, навіяні реакційною ідеологією дрібного буржуа. Далі звинувачення стають усе гострішими, М. Драй-Хмара вважає, що прихильники

без догматизму врешті-решт опинилися в фашистському таборі, й лише через божевілля уникнув цієї долі Казимір Тетмаєр.

Висновки містив критик після основного тексту, й цим підкреслив їх випадковість, алогізм, примітивізм, примусовість змісту задля змоги опублікувати своє захоплення генієм К. Тетмаєра. Наскільки необхідним було таке закінчення, неможливо та й не треба в'яснити. Воно не зменшує ані якості статті, ані почуття його поваги до генія польської літератури Казиміра Тетмаєра, творчість якого знав досконало критик і познайомив із нею українське суспільство.

Список використаної літератури:

1. Дзюба І. Він хотів «жити, творити на своїй землі» // Михайло Драй-Хмара. Вибране. – К.: Рад. Письменник, 1979. – 240 с.
2. Драй-Хмара Михайло. Вибране. – К.: Рад. Письменник, 1979. – 402 с.
3. Драй-Хмара Михайло. Проблеми сучасної славістики (З приводу статті Р.Якобсона «Über die heutigen Voraussetzungen der russischen Slavistik») // Михайло Драй-Хмара. Літературно-наукова спадщина. – К.: Наукова думка, 2002. – С. 298-301.
4. Драй-Хмара Михайло. Творчий шлях Казиміра Тетмаєра // Михайло Драй-Хмара. Літературно-наукова спадщина – К.: Наукова думка, 2002. – С. 260.
5. Жулинський М. Шлях із неволі, з небуття // Михайло Драй-Хмара. Літературно-наукова спадщина. – К.: Наукова думка, 2002. – С.3-16.